

Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти
Харківської обласної державної адміністрації
Комунальний заклад
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

(повне найменування закладу вищої освіти)

Психолого-педагогічний факультет

(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

Кафедра педагогіки, психології та менеджменту

(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до дипломної роботи

магістр

(освітній ступінь)

На тему **ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ
УМІНЬ СТУДЕНТІВ**

Виконала: студентка групи 611
спеціальності

013 «Початкова освіта»

(шифр і назва напряму підготовки, спеціальності)

Греховодова А.В.

(прізвище та ініціали)

Керівник Єрьомкін А.І.

(прізвище та ініціали)

Рецензент Пономарьова Г.Ф.

(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Актуальність дослідження. Фахова підготовка студентів відбувається у спеціально організованому освітньому процесі в умовах закладу вищої освіти. Результатом зазначеного процесу визначається готовність до професійно-педагогічної діяльності, яка характеризується володінням професійними знаннями, вміннями й навичками, сформованістю професійних якостей.

У Національній доктрині розвитку освіти, Державній програмі «Вчитель» зазначається, що вдосконалення підготовки вчителів, подальше професійне і соціальне забезпечення педагогічної діяльності належать до стрижневих умов підвищення якості освіти. Серед важливих педагогічних якостей, формування яких необхідно забезпечити у процесі фахової підготовки студентів, нами було виділено комунікативні вміння. Для фахівців в галузі освіти проблема формування комунікативних умінь підсилюється обумовленими специфікою професії вимогами забезпечувати продуктивне спілкування з різними категоріями осіб.

Однією із складових професійної підготовки учителів є розвиток комунікативних умінь, що виступає віддзеркаленням об'єктивних потреб суспільства в підготовці фахівців. Цій проблемі приділяють увагу такі вчені як В. Будаєв, В. Волкова, М. Каган, О. Комар, О. Пехота, О. Пошетун, Н. Побірченко, І. Яковлев. Концептуальною ідеєю нашого ж дослідження є твердження того, що комунікація в сучасному суспільстві взагалі і в підготовці фахівців, зокрема, стає рушійною силою розвитку суспільства і особи майбутнього фахівця.

Педагогічне спілкування вимагає від учителя спеціальної підготовки, педагогічної мудрості в організації взаємин з учнями, батьками, колегами в різних сферах освітнього процесу; вміння оперативно, правильно орієнтуватися в умовах спілкування, які швидко змінюються знаходити відповідні комунікативні засоби, які відповідали б його індивідуальності, ситуації спілкування та індивідуальним особливостям учня, постійно відчувати і

підтримувати зворотній зв'язок у спілкуванні. На особливому рівні у майбутнього педагога повинно стояти вміння реалізовувати власні можливості в спілкуванні з іншими людьми, здатність сприймати, розуміти, засвоювати, передавати зміст думок, почуттів, прагнень у процесі навчання і виховання.

Спілкування є найважливішим професійним інструментом педагогічної діяльності. Найголовніші якості педагога не обмежуються знанням свого предмета. Він у першу чергу має бути комунікатором. Комунікативна поведінка педагога, заснована на його коректності, вимогливості до себе й учнів, стимулює пізнавальний інтерес, мотивацію процесу навчання. Продуктивна комунікативна поведінка сприяє створенню в процесі навчання ділової атмосфери, налаштовує на взаємодію, ритмічність у роботі.

Безпосереднє спілкування педагога з учнем здійснює вплив на особистість. У зв'язку з цим комунікативні здібності та вміння педагога набувають ролі професійно значущих. Ефективність професійно-педагогічного спілкування викладача залежить від рівня сформованості його комунікативної культури, що особливо необхідно при підготовці майбутнього вчителя.

Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить дав підстави констатувати, що питання педагогічної комунікації вивчали за такими напрямками: теорія і методологія організації педагогічного спілкування, його зміст і функції в освітньому процесі (Н. Бутенко, Н. Волкова, А. Нісімчук, О. Падалка).

На фоні проведених наукових досліджень і наявного досвіду організації професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів нами було виявлено ряд суттєвих суперечностей, вирішення яких потребує негайного пошуку науково обґрунтованих підходів до реформування змісту та практики організації професійної педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів школи:

- між необхідністю формування комунікативних умінь молодших школярів відповідно до вимог Державного стандарту початкової

загальної середньої освіти та недостатнім усвідомленням майбутніми вчителями реальних комунікативних проблем і шляхів їх вирішення;

- між вимогами сучасної початкової школи до рівня комунікативних умінь вчителів і реальною сформованістю в них навичок міжособистісної взаємодії.

У зв'язку із акцентуванням уваги на виділених нами суперечностях одним із напрямів підвищення ефективності процесу підготовки майбутніх вчителів початкових класів нами було визначено у якості проблемного поля дослідження формування у майбутніх учителів комунікативних умінь, що дають можливість забезпечити належну якість організації ними у майбутньому педагогічної діяльності, набути практичних умінь і навичок налагодження ефективної взаємодії із різними категоріями суб'єктів педагогічної взаємодії.

Зміна соціальної ситуації, суспільної свідомості, ціннісних орієнтацій зумовлює пошук нових підходів, що пов'язані не тільки з удосконаленням освіти з урахуванням попереднього досвіду, але й зі створенням дидактичних умов, які забезпечують професійну підготовку до міжособистісного спілкування, а також спілкування з іншими людьми для встановлення контактів.

Актуальність дослідження зумовлена багатоплановістю поняття комунікативних умінь, що відкриває значну кількість потенційних напрямків дослідження у відповідності до обраних критеріїв оцінки сформованості комунікативних умінь. У відповідності до загальних характеристик комунікативних умінь науковцями виділено спектр потенційних методів навчання та виховання, які мають потенційний вплив на формування й розвиток комунікативних. Серед активних методів навчання важливе місце посідають дидактичні ігри, які останнім часом набули статусу технологій і поступово упроваджуються, у тому числі, в процес професійної підготовки фахівців. Їх переваги обумовлюються можливістю моделювання та імітації, що наближає освітній процес до реальних умов професійної діяльності. Таким чином, актуальність проблеми пошуку способів розвитку комунікативних умінь

майбутніх учителів початкових класів обумовила вибір теми нашого дослідження: «Педагогічні умови формування комунікативних умінь студентів».

Мета дослідження - теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити вплив ігрових технологій на формування комунікативних умінь студентів.

Відповідно до мети поставлені такі завдання дослідження:

1. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури з теми дослідження визначити суть комунікативних умінь.
2. Вивчити педагогічні засади формування комунікативних умінь студентів.
3. Теоретично обґрунтувати педагогічні умови розвитку комунікативних умінь студентів.
4. Експериментально перевірити вплив ігрових технологій на формування комунікативних умінь студентів.

Гіпотеза дослідження полягала у припущенні, що формування й розвиток комунікативних умінь студентів буде ефективним, якщо у процесі фахової підготовки упроваджувати ігрові технології, що забезпечуватиме формування позитивної емоційної атмосфери імітаційно-ігрової діяльності.

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки у закладі вищої освіти.

Предмет дослідження – формування комунікативних умінь студентів.

Для перевірки гіпотеза дослідження та виконання поставлених завдань нами було використано комплекс методів дослідження: *теоретичних* – аналіз наукової літератури для порівняння та зіставлення різних поглядів на обрану проблему, визначення поняттєво-категоріального апарату, теоретичного обґрунтування дидактичних засад розвитку комунікативних здібностей у майбутніх учителів; *емпіричні* – анкетування, опитування, тестування, спостереження, бесіда, методи експертного оцінювання, самооцінки, вивчення продуктів навчально-пізнавальної діяльності, педагогічний експеримент для

виявлення ефективності впливу дидактичних ігор на розвиток комунікативних умінь майбутніх учителів початкових класів;

- *методи математичної статистики* для кількісного та якісного аналізу емпіричних даних.